

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

IX. Propriè, non figuratè explicanda esse illa verba: Hoc est corpus meum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

telligit Sacramentum corporis. Nam ipse idem in defensione contra Gardinerum in fine tertiæ partis dicit, Christum noluisse dicere, Hic panis est figura, vel signum, vel Sacramentum corporis, sed corpus, ut exprimeret signum esse efficax, & cum quo res ipsa exhiberetur, &c.

OCTAVA est quorundam Calvinistarum, quorum sententiam sine nomine citat Cornelius Iansenius, in commen. cap. 59. concord. in illa verba: *Nisi manducaueritis*. Hi docent vocabulum *corpus*, accipi pro corpore mystico, id est, pro Ecclesia, ut sit sensus: *Accipite & manducate, Hoc est enim corpus meum*, id est, quia vos discipuli estis corpus meum.

NONA est in pronomine *meum*, quam per iocum excogitavit Lutherus anno XXVII. in lib. Quod verba Domini firmiter stent. Ut enim irrideat Sacramentarios, dicit se posse adferre pulchriorem expositionem in eorum gratiam, ut hic sit sensus: *Hoc est corpus meum*, id est, Hic panis est corpus à me factum, & creatum. Quod autem ioco Lutherus protulit, seridè accepit, ac defendit Ioannes Campanus, ut testatur Lutherus in sua breui confessione edita anno XLIV.

Cum his omnibus pugnat Ecclesiæ Catholicæ sententia, quæ hæc verba simpliciter, & propriè docet esse accipienda, ut sensus sit; Hoc, id est, quod his speciebus continetur, est verè, & propriè corpus ipsum meum verum, & naturale.

CAPVT NONVM.

*Propriè, non figuratè explicanda esse illa verba;
Hoc est corpus meum.*

NVNC, ut veram sententiam comprobemus, PRIMO in vniuersum demonstrabimus, non esse probabile, Dominum figuratè loqui voluisse. DEINDE expendemus singula verba institutionis, ac simul refellemus hæreticorum opiniones. PRIMVM igitur non esse probabile, Dominum loqui voluisse figuratè, probamus argumentis ductis à materia, de qua agitur. DEINDE à personis, cum quibus Dominus loquebatur, à loco, & tempore in quo loquebatur. TERTIO ex consensu Patrum. QVARTO ex regula interpretandi Scripturas.

PRIMVM igitur argumentum sumitur à materia. Est autem materia de qua hîc agitur, pactum, Sacramentum, Testamen-
tum

tum, lex, & dogma; quæ omnia requirunt propriam, non figuratam loquutionem. SACRAMENTVM esse, de quo hic agitur, nemo negat: Sacramenta autem solere à Deo institui propriis verbis, vt in eorum vsu non erretur, perspicuum est ex institutione Sacramentorum omnium veteris, & nouæ legis. Certè Gen. 17. vbi instituitur Circumcisio, & Exod. 12. vbi instituitur Agnus Paschalis, & in toto Leuitico, vbi tot sacrificia, & expiationes instituuntur, vix vnquam occurrit vna aliqua vox figurata: sic etiam Matth. vlt. Mar. vlt. & Ioan. 3. vbi de Baptismi institutione agitur, omnia propriis vocibus explicantur. Neque obstat, quod Ioan. 3. Dominus vitur voce renascendi, quæ videtur metaphorica: nam ibidem explicatur vox illa per adiuncta: *Ex aqua, & Spiritu sancto*. Et præterea non pertinet vox illa ad Sacramenti essentiam, sed ad effectum significandum. Quis ergo credat Christum in instituendo Sacramento primario nostræ religionis, ita figuratè, & ambigüè loqui voluisse, vt ne ipsi quidem Doctores legis diuinæ inter se conuenire possint, quid sit hoc Sacramentum, panisne an corpus Domini?

DEINDE Testamentum nouum fuisse simul à Domino institutum, patet ex illis verbis: *Hic est sanguis meus noui Testamenti*. Matth. 26. vel vt habet Luc. 22. *Hic est calix nouum Testamentum in meo sanguine*. Iam verò nihil solet magis propriè, simpliciter & exquisitè explicari, quàm Testamentum; ne videlicet detur occasio litigandi de voluntate testatoris. Ita videmus Exod. 24. vbi Testamentum vetus instituitur, omnia propriissimis, & apertissimis vocibus explicari: sic enim refert illam institutionem Apostolus, Hebr. 9. *Lectio, inquit, omni mandato legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo; ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit, dicens; Hic est sanguis Testamenti, quem misit ad vos Deus*. Sic etiam in testamentis hominum fieri videmus: nam Genes. 49. Iacob, vbi inter vaticinandum variis figuris vsus fuisset, ad ipsum Testamentum veniens, clarissimis verbis vitur: *Ego congregor ad populum meum, sepeliteme cum patribus meis, in spelunca duplici, qua est in agro Ephron Hethai contra Mambre in terra Chanaan, quam eruit Abraham*. Ita quoque & Rex Dauid 3. Reg. 2. & Tobias cap. 4. & Mathathias lib. 1. Machab. cap. 2. testamenta sua verbis simplicissimis composuerunt.

runt. Quidni igitur etiam Christus Testamentum suum tanti momenti, quo de aeterna hereditate agitur, verbis propriis, & apertis composuerit? nisi forte deceat, ut Testamentum vetus, quod figura erat, & umbra, propriis, ac perspicuis vocibus proponatur: Testamentum autem nouum figuratis, & typicis loquutionibus obscuratur? Confirmatur ex humano more, à quo etiam Apostolus argumentum sumpsit Galat. 3. vbi dicit, testamentum hominis ita esse ratum, ut nemo audeat aliquid addere, vel demere. Iam ergo testamenta humana in proprio sensu verborum intelligenda esse, iubent humanae leges, ff. de legatis, 3. leg. non aliter, & ideo si testamento relinquatur domus, aut ager, & veller aliquis cauillari, non esse relictam domum veram, sed depictam, & exponeret, relinquendo domum, id est, signum domus; apud nullum iudicem obtineret. Quamò igitur minus obtinere debent aduersarij, qui Testamentum ipsum Christi contra morem omnium testamentorum, detorquere audent ad metonymias?

Porro, pacta, seu foedera sunt etiam ex eo genere rerum, quae exquisitissimis, & propriis verbis explicantur, ne locus ullus relinquatur cauillis. Testamentum autem Christi simul Testamentum & pactum fuit: nam est Testamentum conditionatum. Id quod patet ex veteri Testamento, cui nouum respondet, ut res figurata suae figurae. Idcirco enim à Moyse vocatur pactum, Exod. 24. & à Paulo Testamentum Hebr. 9. quia vtrumque simul erat; continebat enim donationem hereditatis, sed cum eo pacto, & conditione, si perseverarent in cultu, & religione vnus veri Dei.

SEQUITUR lex, seu praecipuum. Esse enim in hac institutione praecipuum aliquod diuinum, nemo negat; & patet ex illis verbis: *Accipite, edite, item, hoc facite*. Et si enim, ut supra dixi, non est in his verbis praecipuum, quo obligentur omnes ad Eucharistiam sumendam: tamen praecipuum est saltem, quo iubebantur Apostoli tunc illam accipere, & etiam praecipuum est, ut quando sumimus, hoc modo, aut illo sumamus. Verba autem legum perspicua, & propria esse debent, ne detur occasio praeruaricationi: vnde omnia praecipua non solum Decalogi, sed etiam alia, quibus certus ritus instituuntur, in lege veteri propriis verbis explicantur. Dicit aliquis; Verba in quibus lex posita est, propria sunt, nimirum: *Accipite, edite, facite*. RESPONDEO, Non satis est, nisi etiam proprie, & aperte

apertè significetur quid sit, quod est accipiendum, edendum, faciendum: longè enim aliter accipiendum est frustum panis, aliter Christi corpus.

DENTQUE, dogmata præcipua non nisi propriis verbis tradi solent in diuinis literis. Tropi enim locum habent, vel in prophetiis ad rem obscurandam, vel in laudationibus ad rem ornandam, vel denique in cohortationibus ad rem amplificandam, non autem in dogmatibus, quæ præcisè credi, aut seruari debent. Vnum autem ex præcipuis dogmatibus Christianæ religionis in illis verbis: *Hoc est corpus meum*, contineri, nemo hactenus negauit.

Ad hoc argumentum respondet Petrus Martyr in fine tertiæ partis defensionis suæ contra Gardinerum, non deesse in Scriptura Sacramenta, dogmata & præcepta tropis explicata. Et quidem exempla præceptorum ponit illa Matth. 7. *Attendite à falsis Prophetis, qui Veniunt ad Vos in Vestimentis ouium.* Et Matth. 26. *Attendite à fermento Phariseorum.* Et Ephes. 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum.* Et Matth. 6. *Nolite cogitare de crastino, sufficit enim dies malitia sua; & crastinus sollicitus erit sibi ipsi.* Exempla dogmatum ponit illud: *Deus noster ignis consumens est.* Et illud: *Nos omnes vnus panis sumus;* & illa, vbi Christus dicitur lapis, leo, vitis, &c. Denique exempla Sacramentorum ponit: *Petra erat Christus, & Agnus erat Pesach, & Circumcisio est fœdus, & denique calix est Testamentum nouum.*

Respondeo INPRIMIS, nihil aduersarium dixisse ad argumentum nostrum depromptum ex vocibus Testamenti, & pacti. DEINDE, quod ad præcepta attinet, distinguenda sunt præcepta peculiaria, & propriè dicta à cohortationibus, licet etiam ipsæ præcepta quædam continere videantur. Nam præcepta peculiaria, & propriè dicta sunt efferenda propriis vocibus, ne sit locus tergiuersationi: at in cohortationibus, quæ non continent peculiaria præcepta, sed tantum persuadent facienda, vel non facienda ea, quæ alioqui notissima sunt; apertissimè admiscentur tropi; & eiusmodi sunt allata exempla. Nam esse cauendum à falsis Prophetis, omnes nôrunt, etiam si non præcipiatur: idè Dominus, non tam id præcipit, quàm hortatur ad id faciendū adhibita similitudine ouium, & luporum. Sic etiam cauendum ab hypoëcrisi, & falsa doctrina, quis nescit: idè Dominus, vt non tam id præciperet, quàm excitaret

excitaret ad faciendum, utitur tropo fermenti. Non esse aliquid agendum, quod displiceat Deo, nullus ignorat; idcirco Apostolus non simpliciter id scripsit, sed ut magis promoueret, uti voluit tropo contristandi Spiritum sanctum. Denique esse vitandas superuacaneas curas, & sollicitudines, omnes norunt; ideo Dominus adhibuit tropos.

Quod attinet ad dogmata, **OBSERVANDUM** est, non vocari dogmata quaelibet de Deo sententias, sed solum eas, quae habent peculiarem difficultatem, siue ad credendum, siue ad operandum, quales sunt articuli fidei, & canones Conciliorum: cetera autem, quae ex illis apertissime consequuntur, non dicuntur dogmata. Verbi gratia; Deus est vnus, Deus est trinus, Deus est infinitus; Christus est Deus, & homo, & similia, dogmata sunt. At Deus est ignis consumens, Christus est vitis, lapis, leo, &c. non dicuntur dogmata, sed explicationes proprietatum notissimarum Dei, & Christi.

Rursus tum de praecipis, tum de dogmatibus, **NOTANDUM** est, cum dicimus dogmata, & praecipia debere propriis verbis efferri, sic esse intelligendum, ut vel tantum propriis verbis efferantur; vel si vno loco tropicis, in alio propriis: nihil enim prohibet, quod habetur expressè & propriè in vno loco, alibi obscurius haberi. Quod notauit **AVGVSTINVS**, lib. 2. doct. Christ. cap. 6. & 9. *Nihil est, inquit, obscure dictum in Scripturis, quod spectet ad fidem, & mores, quod non plerisque dictum sit in aliis locis.* Ita videmus, quod de fermento Dominus dixerat obscurius, paulò post clarè explicuisset. Nam Matthæi 16. addidit se loquutum de doctrina, non de fermento panum. & Lucæ 12. *Attendite, inquit, à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis.* Sic etiam illud: *Christus est lapis angularis*, sine tropo habetur in infinitis locis apud Paulum; & illud: *Vnus panis sumus*, habetur propriè frequentissime, vbi dicimur vnus populus, vna Ecclesia, vna familia Dei. Sic illud Ioan. 2. *Soluite templum hoc*; explicuit Euangelista esse intelligendum de corpore Domini. & illud Ioan. 7. *Flumina de ventre eius fluent aqua & vinum*; explicuit intelligendum de Spiritu sancto. & Ioan. vlt. illud: *Alius cinget te, & ducet, quò tu non vis*; explicuit de morte Petri accipiendum. At hoc dogma & praecipium peculiare, & praecipuum de Eucharistia nusquam habetur aliis verbis in Scriptura: nusquam enim legimus

legimus panem Eucharistiæ significare, aut esse figuram corporis Domini. Quare cogimur propriè accipere id, quod legimus: *Hoc est corpus meum.*

Iam quod attinet ad Sacramenta, ostendemus paulò post non esse tropum in exemplis allatis. Id solum nunc est obiter **ADNOTANDVM**, in exemplo: *Petra erat Christus*, 1. Cor. 10. tria esse peccata Petri Martyris. **PRIMO** enim dicit, petram illam, ex qua fluxit aqua in deserto, Sacramentum fuisse. At id nullo modo verum esse potest, cum fuerit res temporaria, & non cæremonia religionis, quæ frequentanda esset in populo Dei. **SECUNDO** dicit, petram illam, ut etiam Manna, conferri cum Baptismo, 1. Corint. 10. At Apostolus transitum maris confert cum Baptismo; Manna autem, & aquam de petra cum Eucharistia, ut omnes exponunt: nec tamen ita confert, quasi Sacramenta cum Sacramentis, sed quasi figuras Sacramentorum cum ipsis Sacramentis. **TERTIO** dicit, exemplum tropi in Sacramentis esse in illis verbis: *Petra erat Christus*. At Sacramentum erat (per aduersarium) petra illa materialis; Paulus autem non de illa loquitur, sed de alia inuisibili, quæ reuera erat Christus, ut Deus. Sic enim ait: *Bibebant de spiritali conueniente eos petra; petra autem erat Christus*. Vbi est quidem tropus in eo, quòd Christus vocatur petra; sed hoc nihil ad propositum: non enim Christus erat Sacramentum, sed petra illa visibilis per aduersarios. Hic autem non petra visibilis dicitur Christus; sed Christus dicitur petra; sicut alibi dicitur leo, vel agnus, vel vitis: vnde nullum ducitur exemplum tropi in Sacramentis.

Argumentum **SECUNDVM** sumitur à personis cum quibus Dominus loquebatur, cum diceret: *Hoc est corpus meum*; nam loquebatur cum solis Apostolis. Dominus enim, etiam si Pharisæis multa obscure dicebat, quia indigni erant cognitione tam sublimium mysteriorum; tamen Apostolis, qui rudes, ac simplices erant, & instituebantur, ut magistri futuri totius humani generis, omnia vel clarissimè proponebat, vel obscurius dicta, continuò exponebat. Præterea loquebatur eo loco, & tempore, quo minimè oportebat obscure loqui, nimirum cum Apostoli essent primi participes tanti Sacramenti futuri. Nam ut cum debita reuerentia Sacramentum perciperent, necesse erat, ut planè intelligerent, quid eis daretur.

Quod

Quod autem Dominus in cœna non explicuerit tropum, manifestè colligitur ex duobus. PRIMO ex eo, quod nullum exstat vestigium explicationis, ut in omnibus aliis locis. Verbi gratia, Matth. 13. Dominus parabolicè loquuturus, ait: *Simile est regnum cœlorum.* & Ioan. 13. ubi dixerat: *Ego sum vitis, & vos palmites,* subiungit explicans: *Si quis in me non manserit, sicut palmes,* &c. At hic nihil tale.

SECUNDO ex eo, quod omnes scriptores huius historiæ iisdem verbis utantur. Solent enim Euangelistæ, se inuicem supplere, vel explicare, ut quod vnus obscurius dixit, alius dicat clarius. Hic autem omnes iisdem verbis utuntur, cum tamen sint scriptores quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Paulus; & scripserint diuersis in locis, & temporibus; quod argumentum est Dominum nihil aliud dixisse.

TERTIO, probatur ex consensu interpretum. Nullus enim vnquam ita posuit, ut tropicè hunc locum intelligendum esse diceret: cum tamen scripserint in Mattheum Hilarius, Hieronymus, Chrysoströmus, Theophylactus, Beda, Anselmus; in Lucam: Ambrosius, Theophylactus, Beda; in Paulum, innumerabiles. Immò contrà multi expressè monent, non esse accipiendum tropicè, sed propriè. Vide Chrysoströmum, & Theophylactum in hunc locum, Cyrillum Hierosolymitanum catechesi 4. mystagog. Ambrosium li. 4. de Sacramentis, c. 5. Cyrillum Alexandrinum epist. ad Calosirium, Eusebium Emisenum homil. 5. de Paschate, Epiphanium in Ancorato, qui omnes docent, hic opus esse fide, ut credatur res, quæ absurdissima sensibus esse videtur. At certè, si tropicè hic locus intelligendus esset, nulla esset difficultas fidei. Quæ enim difficultas, si solùm credendum pane significari corpus Christi?

VLTIMO, probatur ex communi regula explicandæ Scripturæ, quæ est ut nunquam dimittamus proprium verborum sensum, nisi cogamur ab aliqua alia Scriptura, vel ab aliquo articulo fidei, aut certè à communi totius Ecclesiæ explicatione: alioqui enim peribit fides, & remanebit sola opinio de rebus diuinis, & aperietur porta infinitis erroribus. Id probari potest exemplo aduersariorum, qui non habent fidem, sed meram opinionem de hoc Sacramento: nam eorum sententia non nititur expresso verbo Dei, cum verba expressa non sint, *Hoc significat, sed: Hoc est corpus meum.* Neque nituntur

Ec alio

alio verbo Dei: nusquam enim inuenient in Scripturis: *Hoc est corpus meum*, debere exponi tropicè. Et si enim proferunt quædam loca, ubi verbum, *Est*, putant debere exponi per, *Significat*; tamen fatentur non ubique, *Est*, exponi debere per, *Significat*. Proinde non possunt ex verbo Dei solidè concludere, hæc verba accipienda esse tropicè, nisi proferant locum, ubi expressè dicatur in particulari, hæc verba exponenda esse tropicè; qualem locum nusquam inuenient.

Nec habent articulum fidei, cui propria acceptio horum verborum expressè repugnet. Solent illi vrgere articulum Ascensionis: sed illi non repugnare hanc veritatem, patet; quia nos vtrumque credimus, & Christum verè ascendisse, & esse in cælo, & simul esse in Eucharistia. Neque probabile est inter tot Catholicos, qui sunt, & fuerunt à tot annorum centuriis, non fuisse vllum, qui videret istam repugnantiam: præsertim cum Doctores Scholastici longè melius nôrint regulas contradictionum, quàm omnes Lutherani, qui contemnunt subtilitatem disputationum. Idem apertissimè patet ex eo, quod Dominus cum primùm hoc Sacramentum præbuit discipulis, non in cælo erat, sed in terra, nondum enim ascenderat in cælum: tunc igitur non repugnauit hæc veritas articulo Ascensionis. Non igitur cogimur accipere hæc verba tropicè. Deniq; non magis repugnat hæc veritas articulo Ascensionis, quàm repugnat veritas Trinitatis, articulo vnitatis diuinæ. Sicut illi colligunt, *CHRISTVS* est in cælo; ergo non in terra; ita possent colligere, Deus est vnus, ergo non trinus: neutrum enim intelligimus, tamen vtrumque fatemur, quia vtrumq; legimus in diuinis literis, nec est euidentis repugnantia.

Sed nec saltem possunt proferre communem aliquam expositionem Ecclesiasticam, cum inter se non conueniant. Nituntur igitur solùm auctoritate vnus, aut alterius Doctoris, & leuibus coniecturis, quæ certè non fidem diuinam, sed opinionem faciunt. Præterea experimur etiam, quot sectæ natæ sint his paucis annis & nascantur indies propter hanc solam causam, quòd relicto sensu proprio Scripturæ, tropos temerè consecantur.

